

KAZIMIERZ PRÓSZYŃSKI

TWÓRCA POLSKIEJ KINEMATOGRAFII

1

Kazimierz Prószyński (urodzony 4 kwietnia 1875 roku w Warszawie), – polski przedsiębiorca, operator filmowy, reżyser, inżynier oraz wynalazca. Konstruktor pionierskich aparatów kinematograficznych oraz kamer filmowych. Pionier polskiej oraz światowej kinematografii.

2

Studiował na politechnice w Liège w Belgii. Jeszcze podczas studiów w 1894 roku skonstruował swój pierwszy aparat do rejestracji i odtwarzania filmów – pleograf.

Po powrocie ze studiów do Warszawy wynalazł ekspedytor uniwersalny, który miał być pomocny w funkcjonowaniu wydawnictwa jego ojca, Konrada Prószyńskiego, redaktora gazety „Promyk” oraz „Gazety Świątecznej”.

Brytyjski reporter wojenny Geoffrey Malins, filmujący aeroskopem w Belgii w 1914 roku

4

Aerograf napędzany był przez sprężone powietrze. W odróżnieniu od poprzednich typów kamer nie wymagał wykorzystania korbki. Przed użyciem trzeba go było za to... napompować, niczym rowerową dętkę.

22 czerwca 1909 roku w Londynie Prószyński nakręcił swoją kamerą koronację króla Jerzego V – pierwszy polski reportaż filmowy.

3

Kazimierz Prószyński wynalazł także aeroskop, czyli pierwszą na świecie ręczną kamerę filmową o napędzie automatycznym, na który uzyskał w 1909 roku francuski patent. Dwa lata później otrzymał także patent angielski i znalazł inwestorów, którzy wdrożyli urządzenie do produkcji seryjnej.

Kamer tych używali podczas pracy reporterskiej zawodowi filmowcy z profesjonalnych wytwórni filmowych: francuskiej Gaumont, angielskich Pathé News, British Movietone, a później także amerykańskich Tropical Budget oraz Paramount Pictures. Aeroskop wykorzystywany był m.in. przez reporterów podczas kręcenia zdjęć w czasie I wojny światowej i wojen bałkańskich w roku 1912.

Aeroskop Kazimierza Prószyńskiego „w akcji”: wynalazca filmuje nim ulice Paryża w 1909 roku

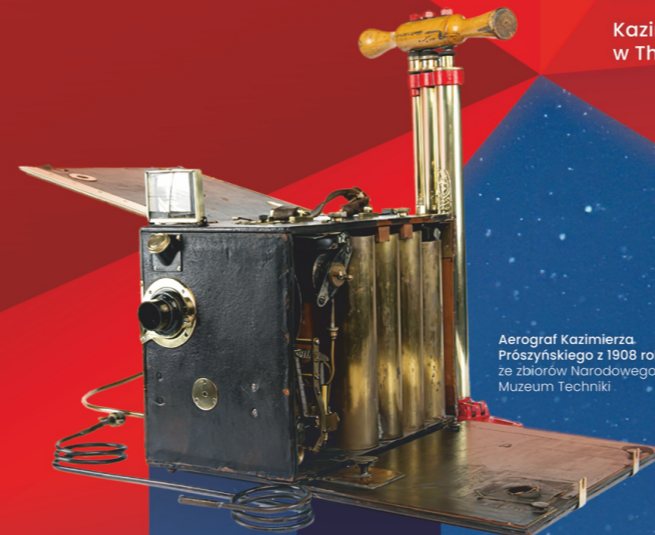

5

Ten kinematograf jest aparatem specjalnie skonstruowanym w tym celu, aby umożliwić robienie zdjęć ruchomych (...) w ułamku sekundy, nim interesująca nas scena zniknie sprzed naszych oczu. (...) Zaopatrzeni w taką kamerę, możemy filmować jak najbardziej nieoczekiwane rzeczy, podążać za każdym ruchem z równą szybkością, jak myśliwy prowadzi dubeltówkę za lecącym ptakiem.

Kazimierz Prószyński
w The Photographic Journal z 1913 roku.

Aerograf Kazimierza Prószyńskiego z 1908 roku ze zbiorów Narodowego Muzeum Techniki

6

Kazimierz Prószyński zbudował także biopleograf – udoskonaloną wersję pleografu, eliminującą drgania i przeskoki błony filmowej w czasie odtwarzania, obturator – przesłone projektora usuwającą migotanie obrazów na ekranie filmowym podczas emisji, telefot – urządzenie pozwalające na przesyłanie obrazu na odległość, działające na zasadzie dzisiejszej emisji telewizyjnej, stereos – aparat stereoskopowy, pierwszą w historii maszynę do wyświetlania na ulicy lub ścianach wieżowców obrazów oraz reklam, autolektor – urządzenie umożliwiające czytanie tekstu osobom niedowidzącym. Opracował także własną konstrukcję projektora na taśmie 16 mm oraz specjalny reflektor skupiający jego światło.

7

Podczas II wojny światowej Prószyński podjął działalność konspiracyjną. W trakcie trwania powstania warszawskiego wynalazca został aresztowany przez Niemców wraz z żoną Dorothy i córką. 22 sierpnia 1944 roku wywieziono go do hitlerowskiego obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen, gdzie zmarł jako więzień numer 129957 w wieku 70 lat. Jego symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim (kwatery T-1-15/16).

Kazimierz Prószyński z jednym ze swoich wynalazków

Pleograf – wynalazek Kazimierza Prószyńskiego (fotografia z planu filmu VR „Kino” autorstwa Anny Binkowskiej)

